

UO*T:635.64

CHERRI POMIDOR NAV NAMUNALARINI ISSIQXONADA YETISHTIRISH

Egamberdiyev Sobir Yo'ldoshevich

Toshkent davlat agrar universiteti (PhD).

Axmedov Shuxrat Qurvondurdiyevich

Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha falsafa doktor (PhD)

KIRISH

Hozirda cherri pomidor yetishtirish hajmini ko'paytirishga talab ortib bormoqda. Shu bois qishloq xo'jaligi rivojlangan Yevropa mamlakatlari, AQSH, Isroil, Yaponiya, Rossiyada cherri tipidagi mevasi kichik (10-20 g), tashqi ko'rinishi chiroyli, qizil, sariq, qora, pushti rangli, mazasi shirin yangi navlarni yaratish va yetishtirishni innovatsion texnologiyalarini qo'llash bo'yicha ko'plab tadqiqot ishlari olib borilmoqda. Shunday bo'lsada bugungi kunda issiqxonalarda cherri pomidorni serhosil, kasalliklarga chidamli nav va duragaylarini o'rganish, ajratish hamda yetishtirishning innovatsion texnologik elementlarini ishlab chiqish, takomillashtirish hamda tan narhini kamaytirish muxim hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari: Tajribada tovarbop hosil namunalar aro bir biridan farqlandi. Bunda eng yuqori tovarbop hosil Blek cherri, Krasniy slivovidniy, 1000 N2 pomidorki va Medoviy kaskad namunalarida bir metr kvadratdan 12,7-14,7 kg hosil olindi va tovarbop hosil ulushi esa 93,0-94,2 foizni tashkil etdi. Standart navning tovarbop hosili 9,5 kg ni tashkil etib, unga yaqin, bir xilda hosil to'plagan namunalar Dikovinka, va Balkonnoye chuda 9,5-9,7 kg ni tashkil etgan. Tajribada eng kam hosil to'plagan namunalar Guliver va Quality seed navlari (5,5-6,2 kg/m²) bo'ldi va tovarbop hosil ulushi 85,4-86,1 foizni tashkil etdi. Tajribada albatta cherri pomidor o'simligining turli xil nav namunalarining biologik xususiyatlari, gullashi, changlanishi va hosil to'plash xususiyatlari bir biridan farqlanishi kuzatildi (1-rasm).

1-rasm. Nav namunalari mevasining rangi, vazni va hosildorligini aniqlash.

Tovarbop hosil ulushi va tovarbop hosil ko'rsatkichlar orasida o'zaro o'rta darajada ijobiy korrelyatsion bog'liqlik borligi kuzatilib, korrelyatsiya koeffitsiyenti $r=0,94$ ($R^2=0,8071$) ga teng bo'lib, yuqori darajada ijobiy bog'lanish mavjudligini ko'rsatdi.

Degustatsion bahosini aniqlashda issiqxonada yetishtirilgan cherri pomidor mevalarining mazasi rangi va mava sifatlari bo'yicha bahosida namunalar aro katta farqlanish bo'lmadi. Barcha nav namunalarining degustatsion bahosi 9,1-9,8 ballni tashkil qildi. Bu albatta cherri pomidor mevalarining o'ziga xos mazali ekanligi va shakl, ko'rinishi bilan degustatsion bahosi yuqori ekanligi kuzatildi. Nisbatan degustatsion bahosi yuqori bo'lgan (9,8 ball) namunalar Medoviy kaskad, 1000 N2 pomidorki va Balkonniy jeltiy F₁ da kuzatildi.

Tadqiqotda cherri pomidor nav namunalari mevalarining biokimyoviy tarkibi ham aniqlandi. Bunda mevalardagi quruq modda, qand miqdori, vitamin S va nitrat miqdori aniqlandi (3.10- jadvalga qarang).

Nav namunalari tarkibidagi quruq modda miqdori 6,1-7,0% ni tashkil etib, eng yuqori ko'rsatkich Blek cherri va Balkonnoye chuda navlarida 7,0 % ni tashkil qildi. Quruq modda miqdori past bo'lgan Medoviy kaskad va 1000 N2 pomidorki navlarida 6,1-6,2 % borligi ma'lum bo'ldi. Qolgan namunalarda nisbatan o'rtacha 6,3-6,9 % ni tashkil etdi.

Qand miqdori nav namunalar aro Krasniye busi, Blek cherri va Balkonniy jeltiy F₁ nav namunalarda yuqori ko'rsatkichni 5,8-5,9 % ni tashkil etgan bo'lsa, qolgan navlarda nisbatan past darajada 5,0-5,7 % qand miqdori aniqlangan.

Xulosa: Shu bilan birga mevalar tarkibidagi S vitaminining miqdori esa nav namunalari aro 29,8-33,8 mg% ni tashkil etdi. Eng yuqori ko'rsatkich standart Marvarid navida va Balkonnoye chuda navida 33,4-33,8 % ni tashkil etdi. Qolgan navlarda ushbu ko'rsatkichdan past bo'ldi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Авдеев Й.И. Селекция томатов. – Кишинев: Штиинса, 1982. – 284 с.
2. Алпатьев А.В. Помидори. М., “Московский рабочий”, - 1981. – 302 с.
3. Арамов М.Х. Эколого-генетические основы селекции томата на устойчивость к патогенном и адаптивную способность. Автореф. дисс.....доктора с-х. наук. СПб., 1994.-48 с.
4. Асатова С.С. Влияние регулятора роста тетранила на рост, развитие и урожайность томата и огурца.// Автореф.канд.дисс. Ташкент.ТашГАУ. 1995. С.6-7.
5. Брежнев Д.Д. Томати. – Л.: Государственное издательство сельскохозяйственной литературы, 1955. – 351 с.
6. Bo'riev X.Ch, Sabzavot ekinlari seleksiyasi va urug'chiligi. – Toshkent. Mehnat, 1999. – B. 16-25.

7. R.X.Xakimov, Pekin navlari karamboshlarini saqlashga qo'yilgandan 60 kundan so'ng mahsulotga berilgan organoleptik baho "Agro kimyo himoya va o'simliklar karantini" ilmiy-amaliy jurnali 1-son, 2025-yil, (yanvar-fevral) ISSN 2181-8150 B. 96-97

8. R.X.Xakimov, M.B.Xakimova Impact of packaging materials on the preservation of Beijing cabbage Galaxy international interdisciplinary research journal (GIIRJ), ISSN(E):2347-6915. Vol.12, Issue 6 June (2024). B. 22-25 SJIF Impact Factor 2024:8,346

9. R.X.Xakimov, S.Y.Sharipov, M.B.Xakimova Pekin karamini zamonaviy sovitgichli omborlarda saqlash texnologiyasi Progress Annals: Journal of Progressive Research, ISSN(E):2810-6466 Vol.2, Issue 6, June 2024. B. 1-6